

สื่อเผยแพร่ความรู้จาก
www.hiso.or.th

อ่านจดหมายข่าวต้นคิด
ทั้งเล่ม! ที่นี่!

News กุมภาพันธ์ 52

ฉบับที่ 3 เดือนกุมภาพันธ์ 2552

จากคอลัมน์ **ต้นคิด เรื่องเด่น** จดหมายข่าวรายเดือนประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2552

ข้อมูลจาก แผนงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ (สสส.)

มินิมากับ “น้ำดื่ม”

สิ่งมีชีวิตล้วนต้องการน้ำสะอาดหล่อเลี้ยงชีวิตให้ยู่รอด
มนุษย์เราเอง แม้สร้างสรรควิทยาการก้าวหน้าอย่างไรก็ไม่อาจ
หนีพันกฎธรรมชาติดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่ายิ่งมีความเจริญ
ทางวัตถุมากเท่าไร ปัญหาการขาดแคลนน้ำสะอาดกลับยิ่งทวีขึ้นทุกที
ซ้ำร้าย ยิ่งเจริญ มนุษย์เรายิ่งไว้วางใจต่อเทคโนโลยี ทั้งที่จริง
กระบวนการผลิตอันทันสมัยเป็นภาพลวงตาที่บดบังภาพอันน่า
สะพรึงกลัวไว้ภายใน

ดังผลวิจัยเกี่ยวกับน้ำดื่มในช่วงที่ผ่านมา ที่ชี้ให้เห็น
ข้อเท็จจริงที่มองด้วยตาเปล่าไม่เห็น ว่า น้ำดื่มตลอดจนน้ำแข็งที่
เราดื่มกินกันด้วยความมั่นใจว่าปลอดภัย แท้ที่จริงกลับตรงกัน
ข้าม!

■ ชนบทดื่มน้ำฝน คนเมืองพึ่งน้ำขวด

รายงานลักษณะประชากรจากการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ.2548-2549 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ชี้ให้เห็น
ว่า คนไทยยุคปัจจุบันจำนวนไม่น้อยยังคงดื่มน้ำฝนเป็นหลัก ขณะที่น้ำดื่มบรรจุขวดที่ผลิตจากโรงงานมาแรงแซงโค้งเบียดมาเป็นอันดับ
สอง

ทั้งนี้ คนในชนบทเกือบครึ่งหนึ่งของครัวเรือนที่สำรวจครั้งนี้ดื่มน้ำฝน ขณะที่คนในเขตเมืองจำนวนไล่เสียกันพึ่งพาน้ำที่ผลิตจาก
โรงงานมากกว่าจากแหล่งอื่นๆ ดังข้อมูลในตารางที่ 1

สื่อเผยแพร่ความรู้จาก
www.hiso.or.th

อ่านจดหมายข่าวต้นคิด
ทั้งเล่ม! ที่นี่!

News กุมภาพันธ์ 52

ฉบับที่ 3 เดือนกุมภาพันธ์ 2552

ตารางที่ 1 แสดงประเภทน้ำดื่มที่คนไทยบริโภคจากการสำรวจในปี พ.ศ.2548

แหล่งน้ำดื่ม	เมือง	ชนบท (ร้อยละ)	ค่าเฉลี่ย
น้ำฝน	10.7	49.6	37.4
น้ำดื่มบรรจุขวด	48.8	20.0	29.0
น้ำประปา	36.0	15.3	21.7
น้ำบาดาล น้ำบ่อ	3.7	14.2	11.0
แหล่งน้ำสาธารณะ	0.1	0.4	0.2

ที่มา รายงานลักษณะประชากรจากการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ.2548-2549,
สำนักงานสถิติแห่งชาติ, พ.ศ.2548

■ **คุณภาพยั้งชวนสยอง**

เมื่อนำน้ำจากแหล่งที่คนไทยนิยมบริโภคมาตรวจวิเคราะห์คุณภาพความปลอดภัยต่อการบริโภค พบว่า น้ำจากทุกแหล่งยังผ่านมาตรฐานไม่ครบร้อยเปอร์เซ็นต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งน้ำที่ชาวชนบทนิยมดื่ม อย่างเช่นน้ำฝน น้ำประปาท้องถื่นน้ำ บ่อตื้น ฯลฯ พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่ได้มาตรฐาน ขณะที่น้ำที่คนในเขตเมืองหวังฝากท้องและเชื่อมั่นว่าจะได้มาตรฐานความปลอดภัย กลับมีถึงเกือบประมาณ 1 ใน 3 ที่ไม่ผ่านมาตรฐานความปลอดภัย ดังข้อมูลในตารางที่ 2

ทั้งนี้ สาเหตุของน้ำที่ไม่ได้มาตรฐานเนื่องจากมีเชื้อแบคทีเรียปนเปื้อนเกินมาตรฐาน มีการปนเปื้อนด้วยสารเคมี ได้แก่ แคดเมียม เหล็ก ตะกั่ว แมงกานีส และมีปัญหาทางกายภาพไม่เหมาะสม คือ มีความขุ่นและสีเกินมาตรฐาน ส่งผลต่อสุขภาพของผู้บริโภคทั้งในรูปของปัญหาเฉียบพลัน เช่น ท้องเสีย บิด อหิวาตกโรคไทฟอยด์ ฯลฯ และปัญหาระยะยาวจากการสะสมสารเคมีไว้ในร่างกายเป็นเวลานาน

ทั้งนี้ ในส่วนของคุณภาพน้ำขวดที่ผลิตจำหน่าย ผลการสุ่มตรวจของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ระหว่าง พ.ศ.2538-2539 พบว่าได้มาตรฐานเฉลี่ย ร้อยละ 71.7 โดยพบน้ำที่ “ตกมาตรฐาน” ทั้งน้ำที่แสดงและไม่แสดงเครื่องหมาย อย. กำกับที่ผลิตภัณฑ์

แหล่งน้ำที่มีปัญหามากอย่างน่าจับตามองแหล่งหนึ่งก็คือ น้ำแข็งหลอด ที่ผลิตจากโรงงาน ที่พบว่าตกมาตรฐานถึงเกือบครึ่งหนึ่งของตัวอย่างที่เก็บมาตรวจวิเคราะห์ทั้งหมด โดยพบว่ามีน้ำแข็งหลอดในท้องตลาดเขตเมืองและชนบทที่ผ่านมาตรฐานเฉลี่ยเพียงร้อยละ 57.3 เท่านั้น

ตารางที่ 2 ได้นำเสนอข้อมูลล่าสุดจากโครงการศึกษาวิจัยในการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำบริโภคจากแหล่งต่างๆ โดยกรมอนามัย ในปี พ.ศ.2549

ฉบับที่ 3 เดือนกุมภาพันธ์ 2552

ตารางที่ 2 แสดงคุณภาพน้ำบริโภคในประเทศไทยจากการตรวจวิเคราะห์ในปี พ.ศ.2549

ประเภทน้ำบริโภค	ได้มาตรฐาน (ร้อยละ)
ประปาภูมิภาค, เทศบาล, สุขาภิบาล	45.8
ประปาหมู่บ้าน	4.5
น้ำฝน	13.3
น้ำดื่มบรรจุขวด	81.7
น้ำแข็งหลอด	41.9

ที่มา กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

■ แหล่งอันตรายแพร่กระจายทุกหนแห่ง

งานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่จัดทำโดย กรมอนามัย ชี้ให้เห็นว่าน้ำที่เราดื่มในชีวิตประจำวันเมื่อออกมานอกบ้าน เช่น น้ำดื่มที่ร้านหรือแผงอาหารจัดให้ลูกค้าดื่ม หรือที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน ฯลฯ ก็มีมาตรฐานน่าเป็นห่วง ดังข้อมูลในตารางที่ 3 ที่แม้เป็นข้อมูลในปี 2547 แต่ก็ยังคงควรค่าต่อการเป็นข้อมูลสำหรับการระมัดระวังของทุกฝ่าย เพราะเป็นความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อคนจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อนักเรียน และผู้บริโภค อีกทั้งในช่วงหลังการสำรวจปี พ.ศ.2547 ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการกำกับดูแลมาตรฐานน้ำดื่มที่เข้มงวดมากขึ้น

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลที่พบจากการเฝ้าระวังความปลอดภัยคุณภาพน้ำบริโภคเมื่อ พ.ศ.2547

ประเภทน้ำบริโภค	ผลการตรวจ
ร้านอาหาร น้ำบริโภคในภาชนะบรรจุปิดสนิทขนาด 950 มิลลิลิตร และน้ำบริโภคที่ร้านค้าให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายจากลูกค้า ในร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหาร	- ได้มาตรฐาน ร้อยละ 6.9 - พบการปนเปื้อนของเชื้อแบคทีเรียสูงถึง ร้อยละ 84.5
ครัวเรือน น้ำบริโภคในภาชนะบรรจุปิดสนิทขนาด 950 มิลลิลิตร และขนาด 20 ลิตร, น้ำประปา น้ำฝน น้ำบ่อบาดาล และน้ำบ่อตื้น ในครัวเรือน	- ได้มาตรฐาน ร้อยละ 14.9 - พบการปนเปื้อนของเชื้อแบคทีเรียสูงถึง ร้อยละ 71.1
โรงเรียน (1) น้ำประปาและน้ำบริโภคในภาชนะบรรจุปิดสนิท ขนาด 20 ลิตร ในโรงเรียนพื้นที่กรุงเทพฯ	- ได้มาตรฐาน ร้อยละ 84.1 - พบการปนเปื้อนของเชื้อแบคทีเรียในทุกตัวอย่างที่มาได้มาตรฐาน
(2) น้ำประปา น้ำบาดาล น้ำบ่อตื้น น้ำฝน และน้ำบริโภคในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท ขนาด 20 ลิตร ในโรงเรียนต่างจังหวัด	- ได้มาตรฐาน ร้อยละ 34.7 - พบการปนเปื้อนของเชื้อแบคทีเรียในทุกตัวอย่างที่มาได้มาตรฐาน

ที่มา รายงานคุณภาพน้ำบริโภคในร้านอาหาร แผงลอยจำหน่ายอาหาร และครัวเรือน และรายงานสถานการณ์การจัดการและคุณภาพน้ำบริโภคในโรงเรียน, กรมอนามัย, 2547

สื่อเผยแพร่ความรู้จาก
www.hiso.or.th

อ่านจดหมายข่าวต้นคิด
ทั้งเล่ม! ที่นี่!

News กุมภาพันธ์ 52

ฉบับที่ 3 เดือนกุมภาพันธ์ 2552

ข้อมูลเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าแม้ว่าฤดูแวดล้อมชีวิตของคนไทยมีความทันสมัยมากขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ยังมีสิ่งหนึ่งที่ต้องได้รับความเอาใจใส่พัฒนาให้เกิดคุณภาพและความปลอดภัยอย่างถ้วนหน้าทุกพื้นที่

นั่นคือปัจจัยสำคัญสำคัญพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตให้มีสุขภาพดีที่เรียกกันว่า “น้ำ”

ที่มา การสาธารณสุขไทย พ.ศ.2548-2550

สืบค้นได้จาก

http://www.hiso.or.th/hiso/HealthReport/report_download.php?download1=15&lesson1=9&lesson_id=699&zone=4&manu=1&page=

บอกกล่าว...

จดหมายข่าว “ต้นคิด” ต้นไม้แห่งความคิด ที่บ่มเพาะมาจากความรู้และข้อมูลด้านสุขภาพ โดยส่วนหนึ่งเป็นผลผลิตจากการทำงานของแผนงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ ซึ่งอยู่ภายใต้ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อผลักดันและสนับสนุนการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพของประเทศ รวมทั้งการนำข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่มาสื่อสารสู่สาธารณะ และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาระบบสุขภาพของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และอีกส่วนหนึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ด้านสุขภาพจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อนำเสนอภาพสะท้อนทางสุขภาพ อันจะนำไปสู่การสร้างความคิดและความตระหนักรู้ของคนในสังคม โดยเน้นไปที่การสร้างบทสรุปเชิงความรู้ที่สามารถต่อยอดได้ รวมถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ในระดับประชาชนทั่วไป และการใช้ข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะ มากกว่าการพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลสถิติ

ดูข้อมูลทั้งหมดได้ใน www.hiso.or.th

สมัครสมาชิก หรือติดต่อ “ต้นคิด”

ตู้ ปณ.2 ปณ.ประดิพัทธ์ 10404

โทรศัพท์. 02-668-2854 โทรสาร.02-241-0171

อีเมล : info@tonkit.org เว็บไซต์ www.tonkit.org

